

General-pukovnik
DŽEMIL ŠARAC

Titovo djelo potvrđuje životnu vrijednost i stvaralačku moć marksizma

Do Tita i naše epohe, epohe političkog sazrijevanja revolucionarne borbe i pobjede naše radničke klase, stvaranja i izgradnje socijalističke Jugoslavije, svijet — i onaj razvijeniji i onaj buntovni i revolucionarni — znao je da postojimo na ovoj balkanskoj vjetrometini po seljačkim i drugim bunama i otporima osvajačima, i vjerovatno, po još nekim zbivanjima iz naše teške prošlosti. Riječ je o otporima i emancipaciji iz doba Save Nemanjića, glagoljaša, bosanskih jeretika bogumila; o Gupčevoj i Karađorđevoj buni, seljačkim ratovima u Sloveniji; o Kruševskoj republici i oslobodilačkim borbama u drugoj polovini 19. i početkom 20. vijeka. Djela naše kulture, stvarana i u takvim uslovima, govore o vitalnosti našeg čovjeka i o našem doprinosu riznici civilizacije Evrope i svijeta. Neprijatelji nisu uspjeli da nas unište ili pomaknu sa ovog prostora. Drugi, pak, moćni i agresivni, pokušavali su da sunovrate naše pretke u ponore tavorenja i u istorijsku anonimnost, nastojeći da nam nametnu razne vjere i obaveze, svoju volju i vlast. Tragične posljedice tih prošlih vremena, nametnutih vjerskih, nacionalnih i drugih raskola, otimanja plodova rada naših ljudi i prirodnih bogatstava našeg tla, zaostajanja u ekonomskom, društvenom i političkom razvoju — trpjeli smo i preživljavali vijekovima, i ni do danas nismo uspjeli da ih potpuno otklonimo. Sem prkosnih boraca za slobodu i prava da postojimo ovdje, na ovom prostoru, i gradimo našu zajednicu, u tim vremenima je bilo i pridvorica raznim tuđinima. Bili su to uslovi u kojima su narastali otpori i volja za slobodom, ali

i, s druge strane, podstican mentalitet pokoravanja i osjećanje manje vrijednosti. Tragovi takvih mentaliteta nisu sasvim iščezli, sa čime je Tito, kao i sa svim drugim realnostima ovog prostora i vremena, računao.

Titova borba je izraz onog najplemenitijeg, najborbenijeg i vizionarskog iz naše prošlosti, oplodenog humanizmom Marksove vizije svijeta i čovjeka, idealima socijalističke revolucije i njegovim ličnim, izuzetnim stvaralaštvom velikog revolucionara.

Titov doprinos u svim našim revolucionarnim dostignućima tokom posljednjih nekoliko desetljeća i u sadašnjim naporima našeg radničkog pokreta i naših naroda i narodnosti za stalno prevazilaženje dostignutog od historijskog je značaja i on se izražava:

— U osposobljavanju Komunističke partije Jugoslavije, koja šezdeset godina vodi borbu za slobodu i socijalizam na našem tlu, da uspješno obavlja ulogu revolucionarne avangarde. To je bilo i ostalo od presudnog značaja za pobjede u ratu i u izgradnji jugoslovenskog socijalističkog samoupravnog društva, za ostvarivanje ravnopravnosti i jedinstva naroda i narodnosti SFRJ, za jačanje snage naše narodne odbrane. Naša prošlost i naša sadašnjost potvrđuju Titove riječi: »Da nije bilo naše Partije, ne bi bilo ni Jugoslavije«. Potpuno ostvarenje Titove vizije Partije danas — pretpostavka je naše nezavisnosti i kontinuiteta naše revolucije;

— U pokretanju i pobjedonosnom vođenju narodnooslobodilačkog rata i socijalističke revolucije. Naša Narodnooslobodilačka vojska, s Titom na čelu, bila je, kako je on jednom rekao, »kadra da sama, osim Beograda i jednog dijela Srbije, konačno oslobodi zemlju i uništi fašističke snage na našem tlu. Stalnim borbenim dejstvima, naša oslobodilačka vojska vezivala je za ratište u Jugoslaviji i do 55 neprijateljskih divizija sa oko milion vojnika. Time smo doprinijeli znatnom smanjenju pritiska fašističkih snaga na frontove saveznika i, bez sumnje, dali i svoj sopstveni veliki doprinos konačnoj pobjedi Antihitlerovske koalicije nad fašizmom«. Pobjeda narodnooslobodilačke borbe i socijalističke revolucije, koja se u našim uslovima odvijala kao jedinstven proces, najveće je djelo naših naroda od kada se bilježi njihova istorija. To je elementarni uslov našeg postojanja i razvitka i, ujedno, veliki doprinos snagama slobode i progressa u svijetu;

— U orijentaciji na izgradnju socijalističkog samoupravnog društva, na uspostavljanju odlučujuće uloge radničke klase i zadovoljenju njenih dugoročnih i konkretnih interesa u cjelokupnom društveno-političkom i ekonomskom životu SFRJ. Analizirajući naše

domete na tom području života društvene zajednice, Kardelj je govorio: »Osnova svih sloboda i prava radnih ljudi i građana u našem socijalističkom društvu je pravo na samoupravljanje . . . Time čovek postaje subjekt i nosilac svih društvenih odnosa i od takvog njegovog položaja i uloge u društvu polazi ceo naš društveno-ekonomski i politički sistem. . .«;

— U izgrađivanju i stalnom produbljavanju ravnopravnosti, bratstva i jedinstva naših naroda i narodnosti. Nijedan od naših naroda nije imao i nema izgleda da sam, izdvojen, riješi osnovne probleme opstanka u slobodi i socijalističkog razvitka. O tome je drug Tito govorio: »Mnogo puta se pokazalo da narodi Jugoslavije ne mogu živjeti jedan bez drugoga. Nemoguće je to! Danas u svijetu mali narodi ili postaju plijen raznih osvajača ili prosto nestaju kao individualnosti. . . Jedino ujedinjeni možemo egzistirati«. Jedinstvo naših naroda i narodnosti može da se očuva i učvršćuje samo na osnovama ravnopravnosti i socijalističkog samoupravljanja;

— U uspostavljanju socijalističkih principa, zasnovanih na ravnopravnosti, u izgrađivanju odnosa između socijalističkih država i pokreta. Godina 1948, kao i one što su joj slijedile, označavaju novu epohu u tim odnosima. Ne radi se samo o jugoslovenskom otporu pritiscima staljinizma i uređivanju jugoslovensko-sovjetskih odnosa na osnovama Beogradske i Moskovske deklaracije — na osnovama poštovanja nezavisnosti, suvereniteta, ravnopravnosti, nemiješanja u suverena prava drugog, odgovornosti pred svojom radničkom klasom i narodom, kao i uvažavanja različitosti puteva unutrašnjeg razvoja i osobenosti međunarodnih pozicija zemalja i revolucionarnih partija — nego i o najširim strategijskim posljedicama tako postavljenih odnosa za međunarodni radnički pokret i odnose među državama, posebno socijalističkim. Samo na tim principima može se uspješno izgrađivati socijalizam i ostvarivati internacionalistička solidarnost progresivnih pokreta;

— U proklamovanju i dosljednoj primjeni principa politike nevrstnosti, tj. politike nezavisnosti, ravnopravnosti, nemiješanja u unutrašnje stvari drugih, demokratizacije međunarodnih političkih i ekonomskih odnosa, zalaganja za novi međunarodni ekonomski poredak, uz otpor svim vidovima dominacije i suprotstavljanja praktičnoj primjeni te politike. Sigurno je da socijalistička i opšteljudska vizija budućnosti i malih i velikih naroda ne može biti zasnovana na poznatoj praksi osvajača: careva i kraljeva, imperijalističke i kolonijalne buržoazije i onih snaga koje danas, istina pod drugim zastavama i parolama, u suštini sprovode ili opravdavaju istu praksu; ne može biti zasnovana na bilo kakvoj i bilo čijoj hegemoniji i nasilju, vojnim

intervencijama i drugim oblicima miješanja u suverena prava drugih naroda — ne može, dakle, biti ponavljanje međunarodnih odnosa tipičnih za klasno društvo. Socijalistička i opštjeljudska vizija svijeta može i mora biti temeljena na nezavisnosti, ravnopravnosti, političkoj i ekonomskoj saradnji i solidarnosti slobodnih naroda. Ponosni smo što socijalistička Jugoslavija, s Titom na čelu, ima istorijsku ulogu i neprocjenjive zasluge za takve progresivne tokove u razvoju ljudskog roda. Naime, svijet budućnosti je svijet mira i saradnje ravnopravnih i slobodnih naroda i ljudi. U ime takvog svijeta naša domovina je, dostignućima u socijalističkoj izgradnji i ponašanjem u međunarodnim odnosima, stekla visok ugled i snažan vojno-politički položaj. Nesumnjivo je da vojno-politički položaj socijalističke Jugoslavije nikada nije bio čvršći, a ugled u svijetu veći nego sada. Uspjesi Jugoslavije u međunarodnom životu predstavljaju značajan doprinos borbi naroda za mir i progres. Ti uspjesi potvrđuju istorijske vrijednosti i perspektivu politike nesvrstavanja;

— U izgrađivanju i ostvarivanju koncepcije opštenarodne odbrane, posebno u stvaranju i izgrađivanju naših oružanih snaga i u rukovođenju njima.

Komunistička partija Jugoslavije, s Titom na čelu, bila je jedina komunistička partija u porobljenoj Evropi koja se 1941. godine opredijelila za rat i revoluciju. Orijentacija na ustanak u ljeto 1941. godine sa bliskom perspektivom njegovog prerastanja u opštenarodni rat, zahtijevala je izbor adekvatnog oblika rata — razradu osnova originalne revolucionarne borbe i naše ratne vještine. Nije tada bilo gotove koncepcije, razrađene u teoriji i provjerene u praksi za pokretanje i uspješno vođenje oslobodilačkog i revolucionarnog rata u uslovima koji bi bili i približni jugoslovenskim uslovima iz 1941. i sljedećih godina. U okupiranoj i raskomadanoj Jugoslaviji gradovi su bili posjednuti najjačim okupatorskim snagama koje su se oslanjale i na domaće kvislinge. Pretpostavljati da bi samo »čista« politička akcija, kombinovana diverzijama i gerilom, mogla da dovede do raspadanja tih snaga i da bi se tim oblicima borbe mogle pokrenuti i aktivirati osnovne narodne snage i ostvariti nacionalno i socijalno oslobođenje, bilo bi nerealno. Razbijanje oružanih snaga okupatora i raspadanje njegovog okupacionog sistema moglo se ostvariti prije svega uspješnim vojnim akcijama oružanih snaga revolucije i narodnooslobodilačke borbe, »kritikom oružjem«. To se moglo postići jedino najšire postavljenom i uporno vođenom oružanom borbom i uspješnom ukupnom društveno-političkom i vojnom praksom revolucije.

Odlučiti se na ustanak u gradovima, značilo bi izložiti uništenju većinu partijskog i skojevskog članstva i drugih najborbenijih dije-

lova radničke klase i gradskog stanovništva uopšte. Eventualni uspjesi u nekim gradovima u uslovima dugotrajnog rata ne bi predstavljali dovoljnu osnovu za uspješan ishod borbe. I duže držanje nekoliko gradova ne bi donijelo pobjedu narodnooslobodilačkoj borbi. Nikakva koncepcija vođenja dugotrajnog rata koja, pored radničke klase, ne bi osiguravala i masovno učešće seljaka u borbi, koji su tada činili tri četvrtine stanovništva, ne bi bila realna. Poznata iskustva o vođenju partizanskog rata kao podrške dejstvima regularne armije, ili forme otpora sa ograničenim ciljem i sl., takođe nisu odgovarala našim uslovima. Bez svoje socijalno-revolucionarne sadržine, partizanski rat bi se u našim uslovima zadržao, odnosno sveo na kržljave forme borbe i drugih oblika otpora. Bez perspektive socijalnog i nacionalnog oslobođenja i ostvarivanja pune slobode i ravnopravnosti svih naših naroda i narodnosti, od kojih je većina bila nacionalno ugnjetavana u staroj Jugoslaviji i nezainteresovana za obnavljanje buržoaske države, partizanski rat ne bi vjerovatno ni toliko značio.

Jugoslovenski uslovi 1941. nametali su smjelija i radikalnija rješenja. U svakom slučaju otpala je mogućnost guranja masovnog i organizovanog oslobodilačkog i revolucionarnog pokreta u prokrustovski sužene okvire gerilskog rata. Orijentišući se na dugogodišnju borbu sa dalekosežnim oslobodilačkim i revolucionarnim ciljevima, KPJ, sa Titom na čelu, otkrila je puteve za rješenje tih problema i otvorila realnu revolucionarnu perspektivu u pokretanju i uspješnom vođenju partizanskog rata kombinovanog sa drugim oblicima borbe i otpora uz najaktivnije učešće sve širih narodnih snaga na čitavoj teritoriji Jugoslavije. Pri tome se u praksi stalno polazilo od toga da oružana borba i svi drugi oblici opštenarodnog otpora čine nerazdvojno jedinstvo i da je oružana borba osnovni i najvažniji vid otpora. To je bio kurs za stvaranje i širenje novih žarišta oružane i drugih oblika borbe, uključujući tu i borbu u gradovima, stvaranje i širenje slobodnih teritorija, narastanje snaga narodnooslobodilačke borbe i revolucije, posebno naše oružane sile. Vještina revolucionarnog ratovanja postepeno se usavršavala, uporedo sa razvijanjem narodnooslobodilačkog rata i revolucije. Sa narastanjem naših oružanih snaga ona se, postepeno, dograđivala utičući na mijenjanje odnosa snaga na našem ratištu u našu korist. Govoreći o oblicima našeg narodnooslobodilačkog rata, drug Tito kaže: »To je bio opštenarodni rat, ali dobro organizovan, vođen iz jednog centra... sa kombinacijom partizanskog ratovanja sa frontalnim borbama koje su bile uslovljene postojanjem slobodnih teritorija i formiranjem velikih vojnih jedinica, divizija i korpusa«.

U završnim operacijama za oslobođenje zemlje u zahvatu fronta nastupale su naše 1, 2, 3. i 4. armija, a u pozadini neprijatelja dejstvovalo je šest naših partizanskih korpusa i veliki broj partizanskih odreda, a milioni naših ljudi, žena i omladine doprinosili su pobjedi nad neprijateljem, učestvujući u raznim oblicima borbe i otpora i često izvršavajući mnoge zadatke koje, po klasičnim kriterijima ratovodstva, izvršavaju isključivo vojne formacije.

Prije nekoliko godina, kada je bilo riječi o našoj narodnooslobodilačkoj borbi, na jednom prijemu kod druga Tita, postavio sam mu pitanje: »Kako ste, družo Maršale, došli na ideju da 1941. godine pokrenete partizanski rat s perspektivom njegovog izrastanja u opštenarodni rat; kako ste se opredijelili za naš oblik rata?«

Drug Tito je odgovorio da je osnovni teoretski izvor za opredjeljenje KPJ za takav oblik rata kakav smo vodili od 1941. do 1945. godine, bilo poznato marksističko učenje o naoružanom narodu, koje je Lenjin razradio i dogradio. Drug Tito je izučavao djela mnogih vojnih pisaca. Kod Klauzevica je, na primjer, našao neke teze o narodnom, partizanskom ratu. O svim idejama koje je našao kod tih pisaca drug Tito je, kako je sam rekao, dosta razmišljao. Sve su to bile dragocjene postavke, koje su mu pomogle da izgradi autentičan koncept s kojim je naša Partija ušla u rat i dalje ga razvijala. Drugi izvor saznanja bila su mu iskustva iz minulog svjetskog rata, a posebno iz oktobarske revolucije. Tu je posebno uočio da su na ogromnom prostoru bili mogući manevri krupnim snagama i duboki prodori u pozadinu protivnika. Kroz međuprostore na frontu ubacivale su se i snage »crvenih« i »bijelih«. Vođen je dosta razvijen partizanski rat. Treće što je drug Tito spomenuo je poznati španski partizanski rat, kao i drugi primjeri partizanskog ratovanja (na primjer, u Kini i dr.).

Međutim, ono što je bilo najvažnije u svemu tome — kako sam ja Tita razumio — bila je procjena međunarodnih i, naročito, naših jugoslovenskih uslova. Govorio je o tome kako se, još od kada je došao na čelo Partije, radeći na njenom osposobljavanju za ulogu istinske avangarde, čvrsto opredijelio za oružanu borbu. Naši uslovi su zahtijevali pripremu Partije i za takav oblik borbe. Ostvarujući takav Titov stav, naša Partija se spremala odlučno za rat, za otpor osvajačima još kada je fašistička Njemačka ušla u Austriju. Tada je zaprijetila neposredna opasnost i našoj zemlji. Formirane su studentske jedinice, koje su se obučavale za oružanu borbu, a djevojke za sanitetsku službu u ratu. Komunisti su nastojali da prodru i u bivšu jugoslovensku vojsku, tražeći, bar u dijelu njenih kadrova, podršku za politiku Partije — odbranu zemlje od fašističke najezde, i pridob-

bijajući dio kadra koji bi u buduću mogao biti potreban oružanim snagama revolucije. Naša Partija je vodila najširu borbu za rješavanje krupnih problema na području socijalnih i međunacionalnih odnosa u zemlji, nastojeći da se ojača odbrana zemlje koju su sve više ugrožavale fašističke sile. Drug Tito je podsjetio i na odluku Partije od 10. aprila 1941. godine o formiranju Vojnog komiteta pri CK KPJ, koja je izražavala odlučnost komunista i radničke klase da vode borbu do konačne pobjede.

Drug Tito je posebno istakao da je odnos snaga 1941. godine, poslije sloma bivše Jugoslavije, bio takav da nikakav frontalni oblik oružane borbe, kao jedini oblik, posebno u početnom periodu rata, nije dolazio u obzir, kao što nije dolazilo u obzir ni to da težište naše oružane borbe bude u gradovima. Svi uslovi su upućivali na to da moramo ići na širok teren oružane borbe i tražiti takve oblike vojnog organizovanja koji će omogućiti mobilizaciju što širih masa grada i sela, pokriti cjelokupnu teritoriju Jugoslavije i postepeno, tokom te borbe, omogućiti izrastanje oružane sile koja će biti u stanju da, zajedno s narodom, pobjedonosno završi rat. Tako je Partija, predvođena Titom, stvarala oružane snage revolucije. Pri tome je naš rat bio opštenarodni, kombinacija partizanskog ratovanja sa frontalnim borbama, uz najšire učešće stanovništva u raznim oblicima borbe i otpora.

Naša osobena ratna vještina je djelo druga Tita, komunista i svih jugoslovenskih boraca za oslobođenje i socijalizam, kao što je njihovo zajedničko djelo i ostvarivanje ciljeva rata i revolucije. To je ratna vještina opštenarodnog rata, koji su 1941. godine povelili i četiri godine, u specifičnim uslovima, vodili KPJ i svi jugoslovenski rodoljubi s Titom na čelu. To razdoblje predstavlja veličanstvenu stranicu nacionalne istorije. Za našu i buduću generaciju biće to uvijek nepresušan izvor visoke moralne i političke svijesti. U tom pogledu narodnooslobodilački rat nikada neće postati prošlost. On će, kao oružana borba i ukupnost drugih aktivnosti, predstavljati dragocjeno iskustvo. Fizionomija eventualnog rata, i borbenih dejstava posebno, čini aktuelnim upravo tu stranu iskustva našeg NOR-a. Mnoga tadašnja uspješna rješenja inspirišu naše savremene poglede i praksu. Zato se često ističe da je naša koncepcija opštenarodne odbrane, u suštini, dosljedna i stvaralačka primjena velikih iskustava iz narodnooslobodilačkog rata u savremenim uslovima. Govoreći o tome, drug Tito kaže: »Na osnovu marksističke nauke, iskustva narodnooslobodilačkog rata i prakse socijalističkog samoupravljanja mi smo... stvorili najšire pretpostavke za podruštvljavanje odbrambenih poslova i postigli velike uspjehe...«

U razvijanju i oživotvorenju sistema opštenarodne odbrane stalno se otkrivaju i koriste nove mogućnosti, što je rezultat naše socijalističke samoupravne izgradnje i napora da pronađemo optimalna rješenja za probleme koje bi nam nametnuo agresor, naročito u najtežim varijantama rata. Sve što činimo logičan je nastavak naših najboljih tradicija, posebno iz narodnooslobodilačkog rata i socijalističke revolucije. Koristimo se i dragocjenim iskustvima drugih oslobodilačkih i revolucionarnih ratova. Riječ je, u stvari, o formuli naoružanog naroda u novim uslovima, pri čemu su nove i u mnogo čemu proširene njene i sinteza i komponente. Tu je, prije svega, naša narodna i revolucionarna vojska — Jugoslovenska narodna armija i teritorijalna odbrana, kako Tito kaže »dva osnovna oblika organizovanja radnih ljudi, naroda i narodnosti Jugoslavije za oružanu borbu. To su konkretni oblici primjene Marksove ideje o naoružanom narodu . . . U tim oblicima poznato načelo da svaki građanin bude vojnik i svaki vojnik građanin — dobija realni smisao i sadržaj«.

Odbrana postaje sve više neotuđivo pravo i dužnost radnog čovjeka i građanina, radnih organizacija, društveno-političkih zajednica i organizacija, državnih organa i svih ostalih subjekata u našem socijalističkom samoupravnom društvu. Ti poslovi i inicijative sve više postaju dio svakodnevnog života ne samo u Armiji nego i u radnim organizacijama, mjesnim i svim društveno-političkim zajednicama, u cjelokupnom našem društvu. Ovaj široki historijski proces u našim uslovima socijalističkog samoupravljanja predstavlja, u isto vrijeme, i ostvarivanje zahtjeva za efikasnom odbranom SFRJ. To je naš odgovor i kad je riječ o vjerovatnom odnosu snaga na našem ratištu u slučaju agresije na našu zemlju, o mogućnostima agresora i o našim mogućnostima, karakteru i fizionomiji rata, posebno oružane borbe.

Kompleksnost Titove strategije proizilazi iz karaktera i prakse naše socijalističke revolucije koja traje. Revolucija je, u osnovi, ispunila zahtjeve nacionalnog i političkog, a postepeno ostvaruje zahtjeve socijalnog i ekonomskog oslobođenja. Titova strategija potvrđuje jedinstvo i prožimanje političke, ekonomske, socijalne i vojne komponente. Zasniva se na samooslobođenju, svjesnoj aktivnosti radničke klase i na zadovoljavanju životnih interesa svakog od naših naroda u izgradnji naše jugoslovenske socijalističke zajednice i na najširem učešću radnih ljudi, naroda i narodnosti u podizanju naše odbrambene moći. Riječ je o stalnom angažovanju sve novih i novih snaga, svih socijalističkih subjekata, miliona Jugoslovena u ostvarivanju utvrđenog kursa i kao odgovornih i preduzimljivih stvaralaca u izgradnji zemlje i jačanju njene odbrambene moći. Naša partija

s Titom na čelu probudila je i razvila u radničkoj klasi i u svim drugim progresivnim i patriotskim snagama našeg društva samosvijest o našim mogućnostima. Orijentacija prvenstveno na sopstvene snage u svim uslovima bitna je i trajna karakteristika naše političke i vojne strategije.

Titova opredjeljenja i djela potvrđuju se uvijek kao revolucionarno stvaralaštvo. Tito se nikada ne miri onim što je u istoriji uhdano, već svoje ideje i odluke crpi iz izvora koji omogućavaju revolucionarno mijenjanje stanja i odnosa. Djelo druga Tita potvrđuje životnu vrijednost i stvaralačku moć marksizma. Ideje i odluke SKJ i druga Tita, pretvorene u djelo, revolucionarno mijenjaju položaj naših naroda i radničke klase, našeg radnog čovjeka, i snažno utiču na položaj naše zemlje u svijetu i uopšte na svjetske odnose. U isto vrijeme, one mrse račune onim silama koje su pokušavale ili još i danas pokušavaju da sudbinu naših naroda i narodnosti podrede svojim interesima i planovima.

Tokovi novije istorije su potvrdili da je prerani odlazak velikog Lenjina osiromašio borbu za socijalizam i odgodio neke njegove moguće pobjede. Za našu socijalističku revoluciju i međunarodni radnički pokret je od velike važnosti i sreća što je Tito tako dugo stvarao i za sobom ostavio izuzetno bogato revolucionarno djelo. Titovo djelo je neiscrpna baština naše revolucije i svih onih koji se širom svijeta bore za mir i progres. To djelo inspiriše na nove napore na mijenjanju svijeta i doprinosi utvrđivanju perspektiva.